

SARDANAPALUS

Tragedya

LORD BYRON

İngilizce Aslından Tercüme Eden:
Tamer Gülbek

YAYIN NU: 1848

EDEBÎ ESERLER: 941

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-301-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Özgün Adı: *Sardanapalus, A Tragedy.*

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Baskı ve Cilt: VİZYON BASIMEVİ KAĞITÇILIK

MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No:1/Z

Beylikdüzü/İSTANBUL Tel: (0212) 671 61 51

Sertifika No: 52098

İstanbul - 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Lord Byron: İngiliz edebiyatının en büyük şairlerinden biri kabul edilen ve Romantizme kattıklarıyla on dokuzuncu yüzyıl Avrupa sanatını derinden etkileyen ismi George Gordon Byron, yani Lord Byron, 22 Ocak 1788'de Londra'da doğdu. Byron, sıradışı yeteneğiyle yirmi yaşında üne kavuştu ve ölümüne dek belki de Avrupa'nın en ikonik figürlerinden biri olarak yaşadı. Uzun anlatı şiirleri olan *Genç Harold'ın Yolculuğu* (1812-1818) ve *Don Juan* (1819-1824) modern edebiyat tarihinin en önemli eserleri arasına girecek kadar başarılı oldu. Byron, Napoléon'un yenildiği ve imparatorlukların otoriterleştiği 1816'da ülkesi İngiltere'yi terk edip ömrünün sonuna dek Avrupa'nın çeşitli yerlerinde yaşadı. Nitekim *Genç Harold'ın Yolculuğu*'nun konu edindiği Portekiz, İspanya, Arnavutluk, Yunanistan, Orta Avrupa, kısmen Türkiye ve İtalya coğrafyasına yayılan izlenimler bütünü, şairin kendini ve Avrupa'nın köklerini arayışının ürünüdür. Yunan Bağımsızlık Savaşına katılan ve orada 19 Nisan 1824'te ölen Lord Byron, henüz 36 yaşındaydı.

Eserleri:

Aylıklık Saatleri (Hours of Idleness): 1806; *Genç Harold'ın Yolculuğu (Childe Harold's Pilgrimage):* 1812-1818; *Gâvur, Bir Türk Masalından Bir Bölüm (The Giaour, a Fragment of a Turkish Tale):* 1813; *Korsan (The Corsair):* 1814; *Manfred:* 1817; *Tasso'nun Ağdı (The Lament of Tasso):* 1817; *Beppo:* 1818; *Mazepa:* 1819; *Don Juan:* 1819-1824; *Marino Faliero, Venedik Cumhuriyet Doçesi (Marino Faliero, Doge of Venice):* 1821; *İki Foscari (The Two Foscari):* 1821; *Sardanapalus:* 1821; *Kabil (Cain):* 1821; *Werner:* 1823.

Tamer Gülbek: 1965 yılında Ankara'da doğdu. 1983'te Kuleli Askerî Lisesi'nden, 1988'de ise Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. İlk şiiri 1998'de *Varlık*'ta yayımlandı. Şiirleri, şiir çevirileri ve şiir üzerine yazılarıyla çeşitli edebiyat dergilerinde ve antolojilerde yer aldı.

Kitapları:

Şiir: *Zefiran* (2008), *Suda Tuhaf Hareketler* (2009), *Güven Park* (2010), *Yabancı Dil* (2013), *Tümünü Görüntüle* (2018);

Eleştiri/Deneme: *Şiirle Tutulan* (2010);

Çeviri: *Enoch Arden*-Alfred Lord Tennyson (2018), *Kölelik Şiirleri*-Henry W. Longfellow (2020), *Savaş Şiirleri*-Wilfred Owen (2020), *Genç Harold'ın Yolculuğu*-Lord Byron (2021), *Manfred*-Lord Byron (2022), *Spoon River Antolojisi*-Edgar Lee Masters (2022), *Ey İskoçlar!*-Robert Burns (2022).

LORD

BYRON.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ / **Peter Cochran** • 9

SARDANAPALUS

GİRİŞ • 25

•

I. PERDE • 29

II. PERDE • 69

III. PERDE • 109

IV. PERDE • 139

V. PERDE • 173

•

NOTLAR • 205

ÖN SÖZ

Peter Cochran

Asurbanipal (MÖ 669-627), Asur'un son kralıydı. Mukaddes Kitap'ta Ezra 4:10'da ondan "Büyük ve asil Asnapper" olarak bahsedilir. Adının Yunanca versiyonu Σαρδανάπλλος'tur (Sardanapallos). Antik Çağ'da okuma yazma bilen az sayıdaki kraldan biriydi ve Asur kültürü onun zamanında çok gelişti. Saltanatının son yılları hakkında çok az şey biliniyor; nasıl öldüğüne dair ise hiçbir şey bilinmiyor. O öldükten on beş yıl sonra 612'de, Asur başkenti Ninive (bugünkü Irak'ta, Musul yakınlarında), Napobalassar yönetimindeki Medler tarafından yağmalandı ve böylece Asur imparatorluğu sona erdi.

Bununla birlikte, Asurbanipal'in meziyetleri, Yunan tarihçi Diodorus Siculus (MÖ 90-30) için pek bir şey ifade etmiyordu. Onun yöntemi, her ayrıntıyı kontrol etmeye çalışan Thukydides'in özenli yönteminden çok uzaktı. Kırk ciltlik serisi *Bibliotheca Historica* (*Tarih Kitaplığı*), "Sardanapallos"u şu şekilde anlatır:

Kraliçe Semiramis'in kocası olan Ninus, Asurluların ilk imparatoruydu. Ondan sonraki otuzuncu ve sonuncu imparator olan Sardanapalus ise lüks ve tembellikte hepsini geride bırakmıştı: Sarayın dışına neredeyse hiç çıkmıyor, sarayın içindeyse kadını bir hayat yaşıyor, cariyeleriyle birlikte tasarlayıp diktiği pahalı ve güzel elbiseleri giyiyor, yüzünü ve bütün vücudunu odalıkların kullandığı kremlerle ve kozmetiklerle beyazlatıyor ve bütün bunları kendisine lüks düşkününü herhangi bir kadından çok daha fazla yakıştırıyordu. Hatta sesini bile inceltip kadın sesine benzetiyordu. Ayrıca, içki âlemlerinde yalnızca lüks yiyecek ve içeceklerle ilgilenmiyor, kadınlar kadar erkeklerle de aşkın zevklerini kovalıyordu; çünkü sınır tanımaksızın ve utanç duymaksızın her iki cinsle de cinsel faaliyette bulunabiliyordu. Lükste, cinsellikte ve ifratta o derece ileri gitti ki kendi cenazesi için bir mersiye kaleme aldı ve kendisinden sonra gelecek olanlara, ölümünden sonra mezar taşına bunu işlemlerini söyledi. Bu mersiye-nin çevirisi aşağı yukarı şöyledir:

Ölümlü olduğunu bir an bile aklından çıkarmadan,
 Gönlün gönensin ve şölenlerden azami hazzı alsın;
 Bak kalmıyor ölünce haz diye bir şey. Bir zamanlar
 Ninive'ye hükümdar olan ben de toza dönüştüm böyle.
 Hayatta bana zevk veren şeylerdi yediklerim
 Ve içtiklerim, nerede akşam orada sabah bir hayat,
 Ve tatları cinselliğin. Geride kaldı şimdi
 İnsanlığın nimet saydığı ne varsa.

Bu karakterde birisi olduğundan, yalnızca utanç verici biçimde kendi canını almakla kalmadı, tarihin en uzun ömürlü imparatorluğu olan Asur İmparatorluğu'nun da çöküşüne yol açtı. Olaylar şöyle gelişti: Cesareti ve asaletiyle tanınan Arbaces adlı Med generali, Asur başkenti Ninive'ye gönderilen Med birliğinin komutanı olmuştu. Görevi esnasında Babillilerin komutanıyla tanışmış ve onun tarafından beraberce Asur İmparatorluğu'nu yıkmaya ikna edilmişti. Bu generalin adı Belesys'ti [Byron'da "Beleses" olarak geçiyor] ve Babillilerin Keldani dediği rahiplerin en saygınıydı. Astroloji ve kâhinlikte en üst seviyede bilgi ve beceriye sahipti, gelecekle ilgili şaşmaz öngörülerde bulunurdu. Aynı şekilde, arkadaşı olan Med komutanı için de kehanette bulundu ve onun, Sardanapalus'un hüküm sürdüğü bölgelerin sonraki kralı olacağını söyledi. Bunun üzerine Arbaces ona kehaneti gerçekleştiği takdirde Babil satraplığını vermeyi vaat etti. Akabinde diğer ulusların komutanlarıyla da bir araya gelip bir ittifak oluşturdular ve birbirlerine ziyafetler vererek dostluklarını pekiştirdiler. Arbaces imparatorla da yüz yüze gelerek onun yaşam biçimini yakından inceleme fırsatı buldu. Sardanapalus'un huzuruna çıkabilmek için bir harem ağasına altın bir kâse hediye etti. Orada onun lükse, kadınsı heveslere ve işlere olan düşkünlüğünü görünce ondan nefret etti. Böylece kendisine Keldaniler tarafından verilen ümitlere daha da sıkı sarıldı. Sonuçta Belesys ile birlikte bir komplo hazırladı. Buna göre kendisi Medleri ve Perslileri, Belesys ise Babillileri ve Arapları ayaklanmaya ikna edecek ve hepsi birden harekete geçerek imparatorluğu çökerteceklerti.

Kralın ordusunda bir yıllık mecburi hizmeti bitirenler ülkelerine dönüp yerlerini yeni askerlere bıraktıklarında, Arbaces, Medleri ve Perslileri özgürlüklerini elde etmek için Asurlulara karşı savaşmaya ikna etmişti. Aynı şekilde Belesys de Babillileri bağımsızlık mücadelesine inandırmış, Arabistan'a elçi göndererek daha önceden tanıdığı Arap komutanı, askerleriyle birlikte saldırıya çağırılmıştı. Bütün bu liderler bir yıl zarfında çok sayıda asker toplayıp, görünüşte her yıl âdet olduğu üzere asker değişimi yapmak için, ama aslında Asur devletini yıkmaya amacıyla, Ninive'ye gelmişlerdi. Bu dört ulusun askerleri bir araya geldiğinde yaklaşık dört yüz bin kişilik bir ordu oluşturmuşlar ve şehrin dışında en iyi planı yapmak üzere karargâh kurmuşlardı.

Sardanapalus ise ayaklanmadan haberdar olur olmaz geriye kalanlardan topladığı orduyu asilerin üzerine sürdü. Düzlükte iki kuvvet karşılaştığında

SARDANAPALUS,

A TRAGEDY.

THE TWO FOSCARI,

A TRAGEDY.

CAIN,

A MYSTERY.

BY LORD BYRON.

LONDON:

JOHN MURRAY, ALBEMARLE-STREET.

1821.

Sardanapalus; The Two Foscari ve Cain'le birlikte
görseldeki basımın 1-173. sayfaları arasında neşredilmiştir.

EY ŞANLI GOETHE,

EDEBÎ TEBAAAN OLAN BU YABANCI SANA, LORDUNA BİAT EDEN
BİR VASAL GİBİ BAĞLILIĞINI SUNMAYA CÜRET EDİYOR;
SEN Kİ YALNIZCA KENDİ ÜLKESİNİN EDEBİYATINI
İNŞA ETMEKLE KALMAYIP AVRUPA'YA DA ÖRNEK TEŐKİL EDEN,
YAŞAYAN YAZARLARIN EN ÖNDE GELENİ.

YAZARIN SANA İTHAF ETTİĞİ BU NAŐİZ ESERİN ADI
SARDANAPALUS'TUR.

GİRİŞ

Aşağıdaki Trajedileri yayınlarken, onun sahnelenmeye uzak bir bakış açısıyla yazıldığını tekrarlamak gerekiyor. Daha önce menajerler tarafından yapılan girişimle ilgili kamuoyu zaten düşüncesini ifade etmişti. Görünüşe göre hiçbir şey ifade etmeyen kendi özel hislerime dair hiçbir şey söylememeyi tercih ediyorum.

Aşağıda anlatılanların tarihî temelini merak eden okuyucular sondaki Notlar bölümüne bakabilir.

Yazar burada birlik kuramını hem korumaya hem de ona yaklaştırmaya çalışmıştır; çünkü ondan uzaklaştığında ortaya çıkan işin belki şiir olabileceğine ama tiyatro olamayacağına kanaat getirmiştir. Bu kavramın mevcut İngiliz edebiyatında popüler olmadığı farkındadır; ama kendisine ait olmayan bu sistem, yakın bir zamana dek bütün dünya edebiyatında yasa kabul edilirdi, ki dünyanın medeni yerlerinde hâlâ da öyle kabul edilmektedir. Ama tabii “biz her şeyi değiştirdik” ve değişimin avantajlarından da yararlanıyoruz. Yazar koyacağı şahsi kurallarla veya vereceği şahsi örneklerle sıradan ya da sıra dışı seleflerine yaklaşamayacağını farkındadır; burada onun yaptığı şey, zayıf da olsa daha düzenli bir yapıyı, kuralların tamamen terk edildiği bir yapıya neden tercih ettiğini ifade etmekten ibarettir. Başarısız olduğu yerlerde suçu sanatta değil sanatçıda aramak gerekir.

OYUNDAKİ KİŞİLER

ERKEKLER:

SARDANAPALUS, Ninive'nin ve Asur'un İmparatoru.
ARBACES, tahta göz koyan Med komutanı.
BELESES, bir Keldani rahibi ve kâhini.
SALEMENES, Kralın kayınbiraderi.
ALTADA, Asurlu bir saray subayı.
PANİA. ZAMES. SFERO. BALEA.

KADINLAR:

ZARINA, Kraliçe.
MYRRHA, İyonyalı kadın köle ve SARDANAPALUS'un Gözdesi.
SARDANAPALUS'un Haremindeki kadınlar, Muhafızlar, Görevliler, Keldani Rahipleri, Medler, vs.

SAHNE. — Ninive Kraliyet Sarayı'ndaki bir Salon.

I. PERDE

I. SAHNE. — *Sarayda Bir Salon.*

SALEMENES. (*Yalnız*) Kraliçesine haksızlık etti, ama hâlâ onun kocası;
Kız kardeşime haksızlık etti, ama hâlâ benim kayınbiraderim;
Halkına haksızlık etti, ama hâlâ onların hükümdarı.
Onun kulu olduğum kadar arkadaşı da olmalıyım:
Bu şekilde yok olmamalı. Görmemeliyim
Nemrut ile Semiramis'in soyunun
Tükendiğini ve on üç asırlık imparatorluğun
Bir çoban masalı gibi sona erdiğini;
Ayağa kaldırmalı onu. Onun efemine kalbinde hâlâ
Yozlaşmanın söndüremediği gözü kara bir cesaret var.
Koşullar gizli enerjileri bastırabilir belki,
Ancak onları yok edemez; derin bir şehvete
Batmış olabilir, ama henüz boğulmamış.
Köylü doğmuş olsaydı da imparatorluğu
Soylu birisine devretseydi keşke,

Hiçbir şey miras kalmayacak ondan; adı hariç,
O adı da reddedecek oğulları,
Ancak, yine de her şey bitmiş değil, hâlâ
Telaflı edebilir aylaklığını ve utancını, tek yapması
Gereken şey, olmak gerektiği gibi olması,
Bugüne kadar yaptıklarının tersini yapması. Daha mı
Zordu tebaasını yönetmek, kendi hayatını tüketmekten?
Ordusunun başına geçmek, haremını idare etmekten?
Yavanlaşan zevklerle terliyor, ruhunu köreltiyor,
Tüketiyor gençliğinin enerjisini, sağlığı için
İyi olmayan işlerle, savaşın vereceği dinçlik yerine;
Ayağa kaldırmalı onu. Heyhat! Bir tek gök gürültüsü

(İçeriden yumuşak bir müzik sesi gelir.)

Ayağa kaldırabilir onu. Dinleyin! Lavtalar,
Lirler, tefler; gevşeten tıngırtıları
Şehvetli enstrümanların, yumuşatıcı sesleri
Kadınların ve harem ağalarının,
Karışıyor seslerine bu cümbüşün,
Kafasındaki güllerle yan gelmiş yatıyorken
Yeryüzünde bildiğimiz Kralların en büyüğü;
Uzanıp da onu almaya cüret edecek birisinin
Elini beklerken bir köşeye atılmış tacı.
Bakın, geliyorlar! Şimdiden duyuyorum
Parfümlerinin keskin kokusunu maiyetinin,
Parlak mücevherlerini görüyorum süslü kızların,
Bir zamanlar koronun ve konseyin olduğu galeride
Nasıl da parlıyor hanımların arasında,
Yine feminen kıyafetler içinde, aynı kadınsılıkta,
Erkek-Kraliçe Semiramis'in torunu, düşünün.
İşte geliyor! Beklesem mi? Evet ve çıkıp karşısına
Erkek erkeğe konuşmalıyım onunla, kendisi
Ve sahip oldukları hakkında. Geliyorlar, kölelerine
Kul olmuş bir kralın peşindeki köleler.

II. SAHNE

*Kadını kıyafetleriyle SARDANAPALUS girer,
Başında çiçeklerden bir taç vardır,
Cübbesi lakayt şekilde savrulur, refakatinde kadınlar ve genç köleler vardır.*

SARDANAPALUS. (Maiyetindekilerden birine) Fırat kıyısındaki kasrı
Süsleyin, ışıktandırın ve güzelce döşeyin,
Özel bir şölen vereceğiz; bu gece yarısı
Orada yiyip içeceğiz: hiçbir şey eksik olmasın,
Gemiye de hazırlasınlar. Ferahlatıcı esintiyle
Ürperiyor nehrin geniş berraklığı:
Hemen bineriz gemiye. Ey, Sardanapalus'la
Hoş saatler geçirmeye tenezzül eden güzel periler,
Tekrar buluşacağız o en tatlı saatte
Ve toplanacağız tepedeki yıldızlar gibi
Ve onlar kadar parlak olacak bizim de göğümüz.
O âna dek herkes kendi zamanının rehberi olsun,
Ve sen, sevgili İyonyalım Myrrha, seç bakalım;¹
Onlarla mı olacaksın benimle mi?

MYRRHA. Efendim—

SARDANAPALUS. Efendim mi! Hayatım!
Neden böyle soğuk konuşuyorsun?
Ancak krallara özgü bir lanettir böyle cevaplanmak.
Kendi zamanını yönet, benimkini de—Söyle şimdi,
Misafirlerimize mi eşlik edeceksin, yoksa benim
Dakikalarımı mı büyüleyeceksin?

MYRRHA. Kralımın seçimi benim seçimimdir.

SARDANAPALUS. Lütfen böyle konuşma: benim en büyük zevkim
Senin arzularını yerine getirmektir.
Kendi arzularımı yerine getirmekten imtina ederim
Seninkilerle çakışırса eğer; sense hâlâ
Çok meyllisin düşüncelerini başkaları için feda etmeye.

MYRRHA. Kalayım öyleyse: Sizin memnuniyetinizi
Görmedikçe benim memnuniyetim neye yarar; fakat—

SARDANAPALUS. Fakat! Fakat, ne?
Senin tatlı iradendir tek engel,
İkimizin arasında yükselen.

MYRRHA. Sanırım şu an mutak konsey saati;
Ben ayrılısam iyi olacak.

SALEMENES. (*Öne çıkıp konuşur*) İyonyalı köle doğru söylüyor:
Bırakın ayrılınsın.

SARDANAPALUS. Kim konuşuyor? Sen misin kardeşim?

II. PERDE

I. SAHNE. — Sarayın Aynı Salonunun Kapısı.

BELESES. (*Yalnız*) Güneş her zamankinden daha yavaş batıyor,
Asur İmparatorluğu'na son bir bakış atabilmek için.
O derin bulutların arasından kıpkırmızı parlıyor,
Tahmin ediyor demek ki akacak kanı. Boşuna değilse eğer
Güneşin batması ve yükselmesi yıldızların.
İyice gözlemlerim sizi, okudum teker teker ışınlarınızı,
Zamanı titreten fermanlarını kürelerinizin,
Uluslara getirdiği kaderi onların ve anladım ki
Asur yıllarının son saatleridir bunlar. Yine de ne kadar huzurlu!
Bu denli büyük bir çöküşü ancak bir deprem ilan eder—
Ve ancak yaz güneşi ifşa eder onu. Oradaki küre
Yıldız okuyan Keldani için
Sonsuz görünenin sonunu
Sonsuz sayfasının üzerinde taşır; ama ah!
Sen gerçek Güneş! Yaşayan her şeyin yakıcı kehaneti,
Bütün yaşamın kaynağı ve kendi yaratıcısının da sembolü,
Felaketlerle mi sınırlandırırın sen
İlmini? Neden göstermezsin büyük bir patlamayla
Kendi ihtişamına yakışan muhteşem günlerin
Denizin üstündeki yükselişini? Neden
Bir umut ışığı göndermezsin geleceğe doğru,
Günlerin gazabına uygun olarak? Duy beni! Ah, duy!

Sana taparım ben, rahibinim, hizmetkârınım senin—
Yükselişini de izledim batışını da,
Gün ortasında bakamadığımda yüzüne
Boynumu büktüm ışınlarının karşısında.
İzledim seni ve senden sonrasını ve dua ettim sana,
Kurban kestim sana ve okudum ve korktum senden,
Ve sordum sana, sen de cevapladın—ama
Sadece bu kadar: Ben konuşurken batıyorsun—
Gittin bile—güzelliğini bıraktın, ilmini değil,
Can çekişen ihtişamının renkleriyle
Eğlenen mutlu Batı'ya. Ama
Ölüm neden şanlı olsun? Bu bir gün batımı;
Memnun olabilir şimdi ölümlülür
Benzedikleri için batan ölümsüzlere.

(ARBACES içerideki bir kapıdan girer.)

ARBACES. Beleses, bu kadar mı
Kapılıp gittin ibadete? Keşfedilmemiş bir günün
Bilinmeyen diyarına doğru tanrının yitişini mi
İzliyorsun burada ayakta dikilerek?
İşimiz gece, biliyorsun—o da geldi işte.

BELESES. Gitmedi
Tamamen.

ARBACES. Harekete geçelim—hazırız.

BELESES. Evet.
Bir an önce bitsin!

ARBACES. Yoksa kâhin şüphe mi ediyor
Yıldızların kime Zafer getireceğinden?

BELESES. Zaferden değil muzafferden şüpheliyim.

ARBACES. Bırak bunu ilmin halletsin. Bu arada
O kadar çok ışıltılı mızrak hazırladım ki
Müttefikimiz olan yıldızlardan bile daha parlak hepsi.
Artık kimse yıldırılmaz bizi. Kadınsılığı kadına hakaret olan
O efemine Kral, böyle bir durumda bile
Kadın arkadaşlarıyla birlikte su kıyısında.
Köşkte eğlence için emir vermiş.
İçtiği ilk kadeh, Nemrut'un soyu tarafından
İçilen son kadeh olacak.

BELESES. Cesur bir hareket.

ARBACES. Ama zayıf da—yıpranmış—tamir edeceğiz onu.

BELESES. Emin misin bundan?

ARBACES. Kurucusu bir avcıydı—
Bense bir askerim—neden korkayım?

BELESES. Asker.

ARBACES. Ve rahip, olabilir: Ama
Böyle düşündüysen ya da düşünüyorsan, neden tutmuyorsun
Cariyelerin Kralını? Neden kışkırtıyorsun beni?
Neden böyle bir girişime teşvik ediyorsun?
Beni ettiğin kadar kendini de?

BELESES. Gökyüzüne bak!

ARBACES. Bakıyorum.

BELESES. Ne görüyorsun?

ARBACES. Güzel bir yaz akşamı ve
Dizi dizi yıldızlar.

BELESES. O yıldızların içinde
İlk yükselen, en parlak olan, mavi semadaki yerinden
Fırlayıp gidecekmiş kadar çok titreyen yıldıza bak.

ARBACES. Evet?

BELESES. O senin doğum yöneticin—senin doğum yıldızın.

ARBACES. (*Kılıcının kınına dokunur*) Yıldızım bu kının içindedir:
O parladığı zaman,
Gözleri kamaşır kuyruklu yıldızların. Gezegenleri ve onların alametlerini
Haklı çıkarmak için yapılması gerekenleri
Düşünelim. Fethi gerçekleştirdiğimizde
Tapınakları olacak onların—ve rahipleri—sen de
Başpapaz olacaksın—tanrıların istediği gibi;
Çünkü her zaman adildir onlar, biliyorum,
Ve cesurlara da yol verirler inançlılar kadar.

III. PERDE

I. SAHNE. — Sarayın Salonu Aydınlıktır—

SARDANAPALUS ile Konukları Masadadır—

Yemek esnasında arada bir dışarıdan fırtına ve gök gürültüsü sesleri gelir.

SARDANAPALUS. Doldur bakalım saki! İşte böyle olmalı: burası Benim gerçek âlemim, arasındayım parlak gözlerin ve mutlu yüzlerin, Panayır gibi! Kederin ulaşamayacağı bir yer burası.

ZAMES. Kralın olduğu her yer gibi, neşe saçılan.

SARDANAPALUS. Nemrut'un avlarından daha iyi değil mi bu, Ya da çılgın büyükannemin, elinde tutamayacağı krallıkları Fethetme arayışlarından?

ALTADA. Bütün kraliyet soyu gibi onlar da İhtişamlıydı elbette, ancak öncekilerin hiçbiri Sardanapalus'un ulaştığı zirveyi göremedi, Çünkü o, mutluluğu tek gerçek zafer olan Barışın içine koydu.

SARDANAPALUS. Zafer, sevgili Altada, mutluluğa Giden bir yoldur sadece. Biz neyin peşindeyiz? Mutluluğun! İşte biz ona giden kestirme yolu bulduk, Her adımımızda mezarlar açan, insan ölülerinin Arasından geçen o uzun ve dolambaçlı yol yerine.

ZAMES. Tabii;
Bütün kalpler neşeyle doluyor ve bütün sesler, kendilerine
Sevinçli bir barış dünyası bahşeden Kralı kutsuyor.

SARDANAPALUS. Bundan emin misin? Başka şeyler duydum çünkü;
Bazıları hainlerin varlığından söz ediliyor.

ZAMES. Hainler mi,
Kim böyle bir şey söyleyebilir! İmkânsız bu.
Sebeup neymiş?

SARDANAPALUS. Sebeup neymiş? Doğru—doldur bakalım kadehi;
Düşünmeyelim bunları: yoktur böyle kişiler,
Varsa bile, gitmişlerdir.

ALTADA. Konuklar, size sesleniyorum!
Diz çökün ve sıhhat ve afiyetine kaldırın kadehlerinizi
Kralımızın—kral mı dedim?
Tanrı Sardanapalus'un!

(ZAMES ve Konuklar diz çökerler ve hep bir ağızdan bağırırlar.)

Atası Baal'den bile kudretli
Tanrı Sardanapalus!

(O sırada gök gürler; bazıları irkilip hareketlenir.)

ZAMES. Niye kalktınız dostlarım? Bu yüksek sesle
Baba tanrılar rızalarını gösteriyor.

MYRRHA. Bence gözdağı veriyorlar.
Kralım, tanrılara karşı bu saygısızlığa dur demeyecek misiniz?

SARDANAPALUS. Saygısızlık mı? Eğer benden önce hüküm süren Efendiler tanrı olabiliyorlarsa, neden itibardan düşüreyim soylarını. Fakat ayağa kalkınız benim inançlı dostlarım; Oradaki ‘Yıldırım Düşüren’e saklayın ibadetinizi: Benim istediğim şey tapılmak değil, seilmek yalnızca.

ALTADA. Her ikisi de—
Hem sevinecek hem de tapılacaksınız bütün kullarınız tarafından.

SARDANAPALUS. Sanırım yıldırımlar gitgide artıyor: ne Korkunç bir gece.

MYRRHA. Ah evet,
Kullarını koruyacak bir sarayı olmayanlar için öyle.

SARDANAPALUS. Bak bu doğru Myrrha; sarayı Düşkünler için kocaman bir sığınağa çevirebilseydim, Yapardım bunu.

MYRRHA. O zaman tanrı olmadığınızı kabul edin—
Madem ki istediğiniz hâlde
Bu kadar genel bir iyiliği bile yapamıyorsunuz.

SARDANAPALUS. Ya senin tanrıların, peki,
Yapabileceklerini yapmayan?

MYRRHA. Onlardan bahsetmeyin,
Kışkırtmayın onları.

SARDANAPALUS. Doğru—Onlar da ölümlüler gibi
Sansürü severler. Dostlarım, aklıma bir fikir geldi:
Eğer tapınaklar olmasaydı, havaya mı tapardı
İnsanlar, ne dersiniz? Demek istediğim, şimdiki gibi
Yağdırdığı zaman özellikle.

MYRRHA. Persler dağlarına taparlar mesela.

SARDANAPALUS. Evet, güneş parlıyorsa.

MYRRHA. Ben de şunu sorarım o zaman: şayet sarayınız
Çatısız ve viran olsaydı, kaç dalkavuk yalardı acaba
Kraldan dökülen tozları?

ALTADA. Güzel İyonyalı iyi tanımadığı bir ulusla ilgili
Fazla kinayeli konuşuyor; Asurlular Krallarının sevincinden
Başka sevinç bilmezler ve gurur duyarlar ona biat etmekten.

SARDANAPALUS. Güzel Yunanın laf yarıştırmasını
Bağışlayın lütfen, sevgili konuklar.

ALTADA. Bağışlamak mı efendimiz:
Sizden sonra odur bizim kıymetlimiz.
Hey! Bu ses de neydi?

IV. PERDE

I. SAHNE. — SARDANAPALUS bir divanın
üstünde uyumaktadır, Arada bir uykusunda irkilir,
başında MYRRHA onu izlemektedir.

MYRRHA. (*Kendi kendine*) Dinlenmesini izliyorum, dinlenme denebilirse
Bu kıvranan uyuklamaya: Uyandırsam mı acaba?
Şimdi daha sakın ama. Ey, Sükûnet Tanrısı!
Mühürlü gözkapakların ve yumuşak rüyaların,
Hesaplanamayan derinliği uykularının,
Ne kadar da kardeşin Ölüm'ünküne benziyor
—öylesine hareketsiz, kıpırtısız—
En mutlu olduğumuz andır o, senin o sert, sessiz, uyanmayan İkizinin
Âlemine girdiğimizde buluruz asıl mutluluğu.
Yine kıpırdıyor—yine vuruyor yüzüne acının ifadesi,
Ani bir esintinin, dağın gölgesinde hareketsiz dinlenen
Gölde yarattığı çarpıntı gibi; ya da dallarında asılı duran
Sonbahar yapraklarını birdenbire dalgalandıran bir yel gibi.
Uyandırmam lazım—ama şimdi değil; kim bilir neyi bırakıp
Yüzeye çıkacak uykusundan? Acı gibi duruyor; ama ya daha
Büyük bir acıya geçiş yaparsa uyanınca? Bu hengâme gecenin

Ateşi, hafif de olsa yarasının kederi yüzünden böyle uyuyor
Belki, acı çekmesini izlemekten fazla sarsıyor beni de. Hayır:
Bırakalım da Tabiat kendi anaç yöntemlerini kullansın,
Rahatsız etmek için değil, ona göz kulak olmak için buradayım.

SARDANAPALUS. (*Uyanırken*) Öyle değil—yıldızları çoğaltıp
Onları bana seninle paylaşacağım bir krallık olarak
Vermesine rağmen! Öyle satın almazdım
Sonsuzluk imparatorluğunu. Yani—yani—
Eski vahşilerin Yaşlı Avcısı! Sen,
Hemcinslerini vahşiler gibi avlayan!
Bir zamanların kanlı fanileri—bugünün daha da kanlı idolleri,
Rahiplerin yalan söylemiyorsa! Ve sen, korkunç Cadaloz!
Ellerinden koyu kanlar damlayan, Hint leşlerini ayaklarının
Altında çiğneyen—Defolun! Defolun!
Neredeyim ben? Hayaletler nerede? Nerede—Hayır—
Hayal değil bu, biliyorum ölülerin karanlık dehlizlerinden
Sırf yaşayanların gözünü korkutmak için
Kasvetle çıktıklarını. Myrrha!

MYRRHA. Yazık! Solgunsunuz, alnınızda damlalar
Gece çiyi gibi birikmiş. Sevgilim, susun—
Sakinleşin. Konuşmanız sanki başka bir âlemden geliyor,
Sizin hükmettiğiniz bir âlemden. Fakat müsterih olun;
Her şey yoluna girecek.

SARDANAPALUS. Elin—evet—senin elin bu;
İyice tut ama, iyice sık ki eskisi gibi hissedebileyim
Hem seni hem de kendimi.

MYRRHA. En azından tanıdınız beni,
Sonsuza kadar sizin olduğumu hatırladınız.

SARDANAPALUS. Şimdi hatırladım. Bu hayatı hatırladım yeniden.
Ah, Myrrha! Beraberce gideceğimiz yerlerdeyim.

MYRRHA. Efendim!

SARDANAPALUS. Mezardaydım—kurtçukların efendi,
Krallarınsa—ama böyle düşünmemiştim;
Bir şey değil diye düşünmüştüm.

MYRRHA. Bir şey değil gerçekten;
Hiç olmaz diye düşünen
Ürkekler için belki bir şeydir.

SARDANAPALUS. Ah Myrrha! Uyuyan
Bunları görüyorsa, ölen kim bilir neler görüyordur!

MYRRHA. Yeterince uzun yaşayanların görmediği
Bir kötülük bilmiyorum ölümün göstereceği. Eğer
Gerçekten Zihnin yaşamaya devam ettiği
Bir yer varsa, Zihnin her şeyden bağımsızlaştığı
Bir yerdir orası: ama bu hantal bedeninin
Gölgesinin uçtuğu bir yer varsa ruhlarımızla
Cennetin arasında ve hâlâ dünyaya bağlıyorsa bizi—
Belki başka korkacak şeyleri olan bu hayalet
En azından ölümden korkmayacak.

SARDANAPALUS. Ondan korkmuyorum; ama onu hissettim—
Gördüm hatta—ölüler birliğini.

MYRRHA. Ben de gördüm.
Üstüne bastığımız toz bir zamanlar canlı
Ve perişandı. Ama söyleyin: ne gördünüz siz?
Anlatınca rahatlar kasvetli zihniniz.

SARDANAPALUS. Zannettim ki—

MYRRHA. Durun, yorgunsunuz, acılı ve bitkin; bunların
Hepsi hem kuvveti hem de ruhu bozar: en iyisi
Tekrar uyumaya çalışın.

SARDANAPALUS. Şimdi değil—rüya göremem;
Gerçi ancak şimdi rüya olduğunu anlıyorum
Gördüklerimin: peki sen duymaya katlanabilir misin?

MYRRHA. Ben hepsine katlanabilirim, görünüşte veya gerçekte
Seninle birlikte katıldığım, hayatın ve ölümün bütün rüyalarına.

SARDANAPALUS. Öylesine gerçeklerdi ki,
Gözlerim açıldıktan sonra
Gözden kayboluşlarını izledim onların.

MYRRHA. Anlatın.

V. PERDE

I. SAHNE. — MYRRHA ve BALEA
Sarayın aynı salonundadırlar.

MYRRHA. (*Pencerelerden birinde*) Sonunda gün doğdu.
Ne geceydi ama! Gökyüzü ne kadar güzel!
Gelip geçen fırtınayla renk değiştirdi,
Ve bu değişim onu daha da güzelleştirdi!
Peki ya yeryüzündeki çirkinlik! Barışla ümidin,
Aşkla eğlencenin insani hırslar tarafından
Bir saat içinde çığnenerek tam bir kargaşaya
Dönüştüğü, ancak henüz elementlerine ayırmadığı—
Savaş devam ediyor! Güneş hâlâ doğabiliyor
Böylesine parlak, buharı katlayarak altın zirveli
Bulutlarla süslüyor gökyüzünü ve karlı zirveleri,
Göklerde yerin ihtişamlı bir benzerini oluşturuyor
Okyanus dalgalarından daha lacivert dalgalarla
Ve bizi bunların sonsuz olduğuna inandırıyor;
Oysa öyle uçucu ki ona hayalden başka
Yakıştırma yapmak imkânsız, o sonsuz kubbede
Öylesine geçici ki duruşu; ama yine de

Ruhu mesken tutmuş, onu teskin ediyor,
Ruhla kaynaşıyor, gün doğumu ve gün batımı
Hüznün ve aşkın perili çağını oluşturuyor,
Bilmeyene anlatmak zor o ikiz cinlerin âlemini
(Kalplerimizi temizleyen tatlı azarlamalarını
Gürültülü eğlencelere yeğ tuttuğumuz)
Sevenlerinin dinlendiği ve soluklandığı
Sarayları inşa eden; o kısa, serin, sakin nefesle
Geriyeye kalan sıradan, ağır, insani saatlere
Katlanabilmeleri için onlara yeterli havayı veren
Ve onları sessiz bir çilenin içinden rüya gibi geçiren,
Ki bedensel ağır işlerin arasında verilen molalara
Benzeyen, acı ve zevk gibi meşakkatli görevlerin
Arasında verilen bir teneffüstür bu,
Acı ve zevk de aslında aynı duyguya verilen iki addır,
Ve bunlar söylenişte değişse de tek bir anlama gelir,
O da mutlu olma çabalarımızı ikisinin de nasıl
Boşa çıkardığıdır.

BALEA. Sessiz ve derin düşüncelere dalmışsın:
Nasıl böyle sakin izleyebiliyorsun belki de son kez doğan güneşi?

MYRRHA. Belki de son kez olduğu için
Böyle izliyorum ve kınıyorum, onu bir daha asla
Göremeyecek olan bu gözleri, ona yeterince
Hürmet ve sevinçle bakmadığı için bugüne kadar.
Çünkü onsuz dünya benim şimdiki hâlim gibi kırılğan olurdu.
Gel bak şuna sen de: şu Keldani Tanrısına,
Baktığımda senin Baal'inin müridi olasım geliyor.

BALEA. Şimdi göklerde hüküm sürse de,
Bir zamanlar yeryüzünün hükümdarıydı o.

MYRRHA. Öyleyse şimdi daha büyük bir hükümdar;
Güneşin tek bir ışınına bile gücü yetmez
Yeryüzü hükümdarının.

BALEA. Kesinlikle bir tanrıdır o!

MYRRHA. Biz Yunanlar da buna inanırız;
Fakat ben bazen bu muhteşem kürenin
Bütün tanrıların meskeni olması gerektiğini düşünürüm,
Tek bir tanrı olmaktansa. Bak çıkıyor bulutların arasından,
Gözümü öyle alıyor ki dünyayı görmez oluyorum.

BALEA. Dinle! Sesi duydun mu?

MYRRHA. Hayır, bize öyle geldi;
Surların dışında savaşıyorlar, sarayın içinde değil:
O meşum gece yarısı çarpışmasından
Sonra saray kaleye dönüştü; hele ki geniş avluları
Ve devasa toprakları birer birer geçerek bu merkeze
Ulaşmaları mümkün değil, bu yüzden yalnızca
Tehlikenin değil zaferin sesini de duyamayız burada.

BALEA. Ama daha önce
Ulaşmışlardı buraya kadar.

MYRRHA. Evet, ama o zaman
Boş bulunmuştuk, yine de cesaretle onları püskürtmüştük:
Şimdiyse hem cesaretimiz hem de tedbirimiz var.

BALEA. Tanrı ordumuzu muzaffer etsin!

MYRRHA. Birçoklarının duası bu,
Birçoklarının da korkusu: tekinsiz bir zaman;
Düşüncelerimi aklımdan uzaklaştırmaya çalışıyorum.
Ama nafi!

BALEA. Kralın son çarpışmadaki hâlinin
Asileri dehşete düşürdüğü kadar
Kendi tebaasını da şaşırttığı söyleniyor.

MYRRHA. Bir köle sürüsünü, bayağı bir kitleyi
Şaşırtmak ya da dehşete düşürmek kolaydır;
Ama cesur davrandığı muhakkak.

BALEA. Beleses'i öldürmedi mi?
Askerlerden vurup indirdiğini duydum onu.

NOTLAR*

---

* “Notlar” başlığı altında yer alan ilk iki not, *Sardanapalus*'un ilk baskısında (*Sardanapalus, A Tragedy. The Two Foscari, A Tragedy. Cain, A Mystery.*, London: John Murray, Albemarle-Street 1821), 171-173. sayfalardadır. Üçüncü not ilk baskıda bulunmamakla birlikte bu notların hepsi Lord Byron tarafından eklenmiştir. Sadece ilk baskıda yer almadığını belirtmek için, 3. dipnot metin içinde [ ] ile gösterilmiştir. -en.

Not 1, sayfa 33, sondan 2. mısra

“İyonyalı adı o zaman da kapsamlıydı; daha sonra Akhalar ve Boeotyalılar da dâhil edildiğinde Yunan ulusunun neredeyse tamamını oluşturacak ve Doğulular arasında her zaman Yunanların genel adı olacaktı.” –Mitford’un *Yunanistan*’ı, cilt i, s.199.

Not 2, sayfa 46, 21-24. mısralar

“Bu sefer için küçük ve hafif bir birlik seçerek yola çıktı. İlk günün sonunda Asur Kralı Sardanapalus tarafından kurulduğu söylenen Anchialus şehrine vardı. Büyüklüğü ve uzunluğu Arrianos’un zamanındaki etkisini sürdüren surlar o zamanlar bir tek Asurlularda görülen ihtişamlı karakteri yansıtıyordu. Orada Sardanapalus’u temsil eden bir anıt vardı, üzerinde eski Asurca dilinde kazınmış bir yazı vardı. Bu yazıyı Yunanlar doğru veya yanlış şöyle tercüme ettiler: ‘Anasindarakes’in oğlu Kral Sardanapalus, Anchialus ve Tarsus’u bir günde inşa eden. Ye, iç, eğlen; diğer insani zevkler bir fiskeye değmez.’ Bu sözlerin kelimesi kelimesine tercümesinin böyle olduğunu düşünürsek (ki Arrianos öyle olmadığını söylüyor), hedeflediği amacın, ölçsüz bir sefahat daveti mi olduğu, yoksa çalkantıdaki bir toplumun medeni düzene davet edilmesi mi olduğu tartışmaya açıktır. Bu şehirlerin başkentten araya çöller ve yüksek dağlar girecek kadar uzak bir ülkede kurulmuş olması, buralarda yaşayanların prenslerinin tavsiyeleri doğrultusunda nasıl olup da kendilerini sınırsız bir zevke bırakacakları ve bununla Asur Kralının neyi amaçladığı belirgin değildir. Fakat şunu müşahede etmekte de fayda var: Güney Anadolu kıyıları boyunca İskender’den daha sonraki bir zamanda yapıldığı çok aşikâr olan, maceracı gezginleri